

Oikeusministeriölle

Suomen Asianajajaliiton lausunto luonnoksesta Hallituksen esityksestä eduskunnalle terrorismin rahoittamista koskevien säännösten muuttamiseksi.

Suomen Asianajajaliitto lausuu asiassa kunnioittaen seuraavaa:

Lainsäädännön muutostarve perustuu kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi tarpeeseen saada Suomen terrorismin rahoittamista koskevat rangaistussäännökset kattavimmiksi ja rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttävällä tavalla riittävän selkeiksi sekä tarpeeseen saada rikosten rangaistusasteikot vastaamaan rikosten rangaistusarvoa. Rangaistusasteikon ankaroittaminen säätämällä rangaistusmaksimi kolmesta vuodesta kuuteen vuoteen vankeutta terroristiryhmän rahoittamisrikoksesta sekä säätämällä uuden 5 a §:n terroristin rahoittamisrikoksen rangaistusmaksimiksi 6 vuotta vankeutta lisää salaisten pakkokeinojen soveltamisalaa terrorismin rahoitusrikosten tutkinnassa entisestään.

Hallituksen esityksessä on varsin monipuolisesti selvitetty uuden lainsäädännön tarve ja sen vaikutukset sekä uudistuksen taustasyyt. Uusien säännösten soveltamiselle tulee olemaan käytännössä on omat haasteensa ja käytännössä korostunee niiden merkitys terrorismirikoksia ennakoestävinä. Ongelmana ehdotuksessa on rikoslain 34 a luvun säännösten laajentuminen entisestään, mikä lisää luvun vaikeaselkoisuutta. Lisäksi muutoksessa ehdotetaan lukuun teknisiä pykälien numerointimuutoksia, mikä on omiaan lisäämään kokonaisuutena rikoslain 34 a luvun monimutkaisuutta.

Suomen Asianajajaliitto suhtautuu muutosehdotuksiin lähtökohtaisesti myönteisesti, mutta korostaa rikoslain 34 a luvun kokonaisuutostarvetta, jotta terrorismirikossääntely selkiytyy ja siitä tulee yhdenmukaisempi ja yhtenäisempi osa muuta rikosoikeudellista sääntelyä.

Ehdotetut rikoslain 34 a luvun säännökset ovat toisaalta käytännössä harvoin sovellettavana, mutta tulevat aiheuttamaan näyttöongelmia, sillä syyksilukeminen edellyttää tekijältä tahallisuutta ja tietoisuutta siitä, että henkilö rahoittaa terroristia, terrorismirikosta tai terroristiryhmää. Toisaalta laillisuusperiaatteen kannalta nykyisen 5§:n ”terrorismin” -ehdotuksen mukaan 5 §:n ”terrorismirikoksen” -rahoitusrikossäännökseen tulevat tarkennukset siitä, että tekijältä edellytetään tietoisuutta siitä, että rahoittaminen kohdistuu tietyn nimisen rikoksen rahoittamiseen on tervetullut ja vastaa rikosoikeudellisten säädösten tarkkarajaisuusvaatimukseen.

Asianajajaliitto on jo aiemmista kannanotoissaan rikoslain 34 a luvun muutoksiin todennut, että osittaisuudistukset tekevät luvusta vaikeaselkoisen ja sääntelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota laillisuusperiaatteeseen ja muihin rikosoikeudellisten sääntelyperiaatteisiin sekä perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräiseen toteutumiseen. Terrorismirikoksia koskevan rikoslain 34 a luvun kokonaisuudistusta tulisi vakavasti harkita, jotta terrorismirikoksia koskevasta sääntelystä tulisi nykyistä selkeämpi kokonaisuus. Nyt luvussa on lukuisia viittauksia, säännökset ovat vaikeaselkoisia ja lukua on muutettu useaan otteeseen kun on pantu täytäntöön erilaisia Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia ja direktiivejä.

Uudistuksessa on kannatettavaa tarkentaa ja yksilöidä RL 34 a luvun 5 §:n käsite terrorismin rahoittamisen kriminalisointi terrorismirikoksen rahoittamiseksi. Toisaalta uusi 34 luvun 5 a § terroristin rahoittaminen-säännös tuonee käytännössä tulkintaongelmia. Säädöksen sanamuodon perusteella on vaara, että lainkohtaa sovelletaan matalalla kynnyksellä, jos teonkuvaus täyttyy sillä, että ”tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan henkilöä, joka lausumiensa, esittämiensä uhkauksiensa tai hänen toiminnastaan muuten saatujen tietojen perusteella toimii..”. Rikosoikeudellisen sääntelyn tarkkarajaisuusvaatimus ei näin välttämättä täyty ehdotetussa terroristin rahoittamisrikoksessa, josta esitetään kuuden vuoden rangaistusmaksimia. Eteen saattaa tulla myös rajanveto-ongelmia sen suhteen, täyttääkö rahoitettava henkilö lainkohdan ”terroristin” varsin tulkinnanvaraisen määritelmän kulloisessa yksittäistapauksessa ja minkä asteisia lausumia ja uhkauksia olisi oltava, jotta rahoittajan tahallisuus terroristin rahoittamisesta pystytään käytännössä näyttämään toteen. Toisaalta miten rahoittaja pystyy riittävästi puolustautumaan ja osoittamaan tahallisuutensa puuttumisen tilanteessa, jossa hän ei uskonut henkilön tosiasiallisesti olevan minkäänlainen terroristi.

Säädönmuutokset johtaisivat terrorismiryhmän rahoittamisesta tuomittavan rangaistusasteikon tuntuvaan ankaroitumiseen ja samalla mahdollistaa myös laajemman salaisten pakkokeinojen soveltamisalan. Pakkokeinojen käyttöalan laajentumiseen tulee aina suhtautua varovasti ja perusteellisella harkinnalla.

Asianajajaliitto on jo aiemmin todennut, että tulisi noudattaa varovaista linjaa salaisten pakkokeinojen sovellettavuuden laajentamisessa rangaistusasteikoltaan lievempiin rikoksiin suhteellisuusperiaate ja ihmisoikeussopimuksen suojaamat oikeudet huomioon ottaen. Nyt salaisten pakkokeinojen soveltamisala laajenisi pääasiassa johtuen suoraan ehdotettujen rikosten rangaistusmaksimien nostamisen vuoksi.

Seuraavassa on erikseen kommentoitu lakiehdotuksen perusteluita tietyiltä kohdilta:

1. Rikoslain 34 a luvun muuttamisesta

Ehdotetun rikoslain 34 a luvun 5 § ehdotetaan muutettavaksi niin, että terrorismin rahoittamisen sijasta tuomitaan terrorismirikoksen rahoittamisesta. Rangaistusasteikko ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan 4 kuukaudesta 8 vuoteen. Muutos on hyväsuuntainen laillisuusperiaatteen tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta ja vastaa kansainvälisten toimijoiden päätöslauselmissa edellyttämää.

Säännöksen soveltamisen yhteydessä tulee olemaan tärkeää, että kynnys tahallisuutta edellyttävän säännöksen soveltamiselle pysyy riittävän korkeana ja koskee vain tapauksia, joissa on näyttöä siitä, että tekijä on tietoinen siitä, että hän on rahoittamassa tiettyä terrorismirikosta, terroristia tai terrorismiryhmää. Ehdotuksessa on päädytty kaikkien tekojen osalta samaan rangaistusasteikkoon, joka tosin antaa laajana liikkumavaraa seuraamusharkinnassa. Ankarana rangaistusasteikko takaa myös sen, että epäilty on oikeutettu saamaan puolustajan avustamaan itseään jo esitutkinnan alusta alkaen, mikä varmistaa epäillyn oikeusturvaa.

Ehdotetun 34 a luvun 5 a §:n säännöksen sanamuodon mukaan terroristin rahoittaminen koskee myös tilanteita, joissa rahoitetaan RL 34 a luvun 3-6 §:ssä tarkoitettuihin tekoihin osallisia, mikä lainkohdan sanamuoto voi aiheuttaa käytännössä hankalia tulkinta- ja rajanveto-ongelmia. Lisäksi yritys on rangaistava ja säännös on toissijainen. Rangaistusasteikko teosta on kuitenkin sama kuin terrorismirikoksen rahoittamisesta ja terrorismiryhmän rahoittamisesta, vaikka yksittäisen terroristiksi väitetyn ihmisen rahoittamisrikoksen kohdalla saatetaan helpoiten törmätä hankaliin näyttökysymyksiin.

Ehdotetun 34 a luvun 5 b § ankaroihtaa terroristiryhmän rahoittamisrikoksen rangaistusasteikkoa tuntuvasti; aiempi rangaistusasteikko sakosta kolmeen vuoteen vankeutta ankaroituu siis neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen vankeutta. Tämä yhdenmukaistaa RL 34 a luvun rahoittamisrikosten rangaistusasteikot ja sallii myös salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen aikaisempaa laajemman käytön rikoksen tutkinnassa. Lähtökohtaisesti henkilön perus- ja ihmisoikeuksia rajoittavien pakkokeinojen käytön laajentamiseen tulee suhtautua aina varovasti ja asialle pitää olla riittävän painavat perusteet, jotka tässä perustuvat rikosten vakavuuteen ja ovat johdonmukaisia säädettävästä rangaistusasteikosta johtuen.

Toisaalta korjausta vaatineen viimeistään rikoslain 34 a luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä erittäin vähäisten rahoittamisrikosten sääntely mahdollisesti lievempiasteiseksi rikokseksi, jossa rangaistusasteikko ulottuisi sakkorangaistukseen asti. Vaikka lain esitöissä on todettu, että lievemmissä teoissa, esimerkiksi 50 euron terroristiryhmän rahoittamisen osalta, olisi tapauskohtaisesti mahdollisuus alittaa rangaistusmaksimi ja tuomita sakkorangaistus, olisi oikeusvarmuuden kannalta hyvä, ettei tuo tilanne jäisi pelkän yksittäisen tuomarin harkinnan varaan etenkin kun rangaistusasteikon alittaminen käytännön tuomitsemisessa on erittäin harvinaista. Lisäksi voi kysyä, onko salaisten pakkokeinojen käyttö on edellä mainittujen lievien tekojenkin osalta rangaistusasteikon vuoksi perusteltua, etenkin jos niissä rangaistusmaksimi jäisi alle 4 vuotta vankeutta.

Helsingissä, huhtikuun 7 . päivänä 2020

Jaakko Ruohola
Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja, Asianajaja

LAATI

Tiina Haapa-aho
asianajaja, Helsinki
Asianajotoimisto Obstbaum Legal Oy